

صنعت گلخانه در ایران مغتول مانده است

ما را به سوی توسعه گلخانه‌ها رهنمون می‌سازد به همین جهت استفاده از گلخانه‌ها به عنوان روش کشت در محیط‌های کنترل شده به عنوان یک رویکرد اساسی وزارت جهاد کشاورزی مطرح نظر می‌باشد. بر همین مبنا استفاده از مزایای متعدد و پرورش محصولات

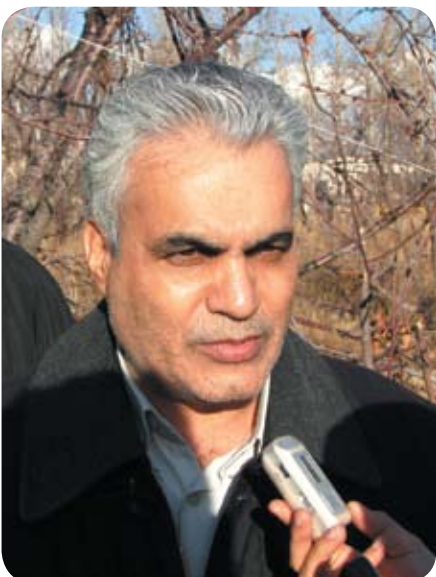
کشاورزی در محیط‌های گلخانه‌ای از جمله نیاز به آب و زمین کمتر و امکان کشت در تمام طول سال و فصلی که گیاهان در فضای آزاد قابل کشت نیستند و همچنین وجود فارغ‌التحصیلان متخصص در بخش کشاورزی، توجه بیش از پیش را به این رویکرد می‌طلبد. مهندس غیبی دغدغه دانش‌آموختگان بخش کشاورزی را هم دارد و به همین جهت اقدام به مصوب کردن نظام گلخانه‌ای کشور نموده تا به قول خودش هر حلی‌سازی گلخانه‌ساز نشود. حضور یک مهندس عضو سازمان نظام مهندسی کشاورزی و نظارت بر طرح‌های گلخانه‌ای و تأیید مهندس مکانیک و مهندس عمران نیز در تکمیل نظامنامه مطرح شده است.

گفتگو و بحث کارشناسی با مهندس غیبی بسیار مشکل است. نه این که نشود سوالات چالشی با وی مطرح کرد بلکه مهندس غیبی شاید تنها مدیری است که به تمام امور سبزی، صیفی، گل و گیاه، گلخانه و مزیت نسبی این محصولات، مناطق مستعد کشت، گلوگاه‌های این صنعت گسترده و راهکارهای توسعه آن اشراف دارد و تقریباً تمام آزموده‌ها را آزموده است و هر سوالی در حافظه وی وجود دارد به جز چند سوالی که به اجرایی شدن برنامه پنجم، توسعه کشت گلخانه‌ای، خودکفایی و... می‌انجامد.

صبح یکی از نخستین روزهای فصل زمستان با مهندس غیبی، در دفتری ساده، اما پرکار، با چند جور مشغله مدیر کلی در یک تعریف مدیریت، به گفتگو نشستیم.

از سال گذشته که دفاتر کل درهم ادغام شد آتش شله قلمکاری به وجود آمد که به نظر مهندس غیبی هم از این ملغمه راضی نباشد زیرا ۷۰ درصد فعالیت‌های پرچالش معاونت تولیدات گیاهی در یک دفتر تجمیع شده است.

غیبی از مطرح شدن، ایجاد امواج ژورنالیستی و محکوم کردن دیگران به دلیل ضعف‌ها و شکست‌های یک طرح بیزار است. در عین حال کمتر سخنی غیر کارشناسانه و نظری و شخصی مطرح می‌کند. مهندس غیبی معتقد است شرایطی اقلیمی ایران از نظر محدودیت منابع آب شیرین، فراوانی نور خورشید و موقعیت آب و هوایی گوناگون

ممکن است آماری از گلخانه‌های ایران و یکی از کشورهای همسایه و یک کشور دوردست ارایه دهید؟

براساس آخرین آمار و اطلاعات دریافتی در حال حاضر، حدود ۷۰۰۰ هکتار گلخانه در سطح کشور وجود دارد که حدود ۵۰۰۰ هکتار آن به تولیدات سبزی و صیفی و ۲۰۰۰ هکتار آن به گل و گیاهان زینتی و سایر محصولات کشاورزی اختصاص دارد. این مقدار در مقایسه با سایر کشورها سطح بسیار کمی است. به طور مثال در یکی از شهرهای ترکیه (آنتالیا) فقط ۴۰ هزار هکتار گلخانه و یا در یکی از شهرهای مراکش ۲۰ هزار هکتار گلخانه فعال وجود دارد.

جالب است بدانید هم‌اکنون ۲/۵ میلیون هکتار گلخانه در کشور چین فعال و در حال تولید است.

چرا با این همه امکانات در کل کشور، ما حتی به اندازه یک شهر مراکش یا یک شهر کوچک ترکیه سطح زیر کشت گلخانه‌ای نداریم؟

شاید علت این عقب‌ماندگی، اقدامات غیراصولی در سنوات گذشته بوده است که گلخانه فقط محدود به چند ستون و تیر چوبی و یک لایه نایلون روی آن شده است. در حالی که گلخانه با نگاه مدیریت محیط‌های کنترل‌شده باید از ویژگی‌های لازم برخوردار باشد تا بتواند ۳۰-۲۰ برابر فضای آزاد تولید و در برابر عوامل نامساعد جوی مقاومت نماید.

برای توسعه سطح زیر کشت گلخانه وزارت جهاد کشاورزی براساس سیاست اصولی دولت و رعایت الگوی مصرف و همچنین استفاده بهتر از منابع آب و خاک و افزایش تولید و اشتغال، توسعه ۳۷۸۰۰ هکتار گلخانه را در دستور کار برنامه پنجم توسعه دارد که ۷۵۶۰ هکتار آن به گل و گیاهان زینتی و ۳۰۲۴۰ هکتار آن به تولیدات سبزی و صیفی اختصاص می‌یابد.

در واقع، با این محاسبه، می‌فرمایید ۵ سال و نیم دیگر به نزدیکی سطح فعلی گلخانه‌های آنتالیا می‌رسیم؟ فکر می‌کنید ۵ سال دیگر آنتالیا در چه سطحی قرار دارد؟

در هر صورت باید تلاش کنیم. خوشبختانه در حال حاضر نگاه وزارت جهاد کشاورزی به توسعه گلخانه‌ها، کاملاً مهندسی است عرض کردم توسعه گلخانه‌ها، کاری آسان و در عین حال مشکل است ولی

آقای مهندس غیبی چه باید کرد تا گلخانه سودآور شود؟

موفقیت و یا شکست بهره‌برداران از شرایط کشت گلخانه‌ای در گرو استفاده صحیح از شرایط اقلیمی، سازه و ساختمان مناسب گلخانه، انتخاب گیاهان مناسب، اطلاع از بذر و شرایط تکثیر گیاهان، استفاده صحیح از کود و سموم دفع آفات نباتی و نیز، به کار بردن درست منابع مالی است. متأسفانه، تعریف درستی از گلخانه در ایران ارایه نشده است، چند متر لوله خم‌شده و مقداری نایلون فقط شرط ایجاد یک گلخانه فنی و استاندارد نیست. اینجاست که کشاورز به جای ۶۰۰ تن گوجه فرنگی ۱۰۰ تن برداشت می‌کند.

چرا در مواردی بهترین زمین‌های مرغوب و مناسب زراعت و باغداری به گلخانه اختصاص می‌یابد یا این که در مناطق بسیار سرد، که ۲ برابر سوخت برای تامین گرما لازم است به این کار اقدام می‌شود؟

در تمام دنیا زمین‌های درجه ۳ و ۴ را برای احداث و توسعه گلخانه‌ها در نظر می‌گیرند در مورد مناطق مختلف معتقدم باید مطالعه کارشناسی صورت بگیرد زیرا با توجه به هدفمند کردن یارانه‌ها و در صورت آزادی قیمت گازوئیل، یک کیلو خیار سبز حدود ۸۰۰ تومان هزینه سوخت لازم دارد در حالی که قیمت عرضه خیار سبز نصف این رقم است.

استفاده از روش هیدروپونیک، در زمین‌های کم‌ارزش، یکی از سیاست‌های اصولی می‌باشد که وزارت جهاد کشاورزی نیز با نگاه استفاده بهینه از منابع خاک و آب کشور و رعایت الگوی مصرف از توسعه آن استقبال می‌نماید.

واقعیت این است که گلخانه‌ها می‌توانند به عنوان ابزار الگوی کشت مورد استفاده قرار گیرند و به تناسب کشتش بازار، ذوق و سلیقه مشتریان نسبت به انتخاب نوع محصول اقدام نمایند.

رعایت مسائل زیست‌محیطی و اقتصادی و استفاده از روش هیدروپونیک مسائلی قابل توجه در ارتقاء صنعت گلخانه

رییس جمهور محترم به سرانجام رسید و ابلاغ شد. امید است با اجرای این نظام‌نامه، که برای کلیه دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران و مجریان طرح‌ها الزامی است قدم‌های اساسی و نظام‌مند برای ساخت و ساز اصولی گلخانه‌ها برداشته شود.

همین جا خاطر نشان می‌کنم یکی از توصیه‌های نظام گلخانه‌ای کشور استفاده از هیدروپونیک، به عنوان یکی از بسترهای مناسب، می‌باشد لکن اجرای این روش نیازمند دقت بیشتر و آموزش عمومی و اطلاع‌رسانی است و امیدوارم موضوع به نوعی هدایت گردد که نتیجه آن استفاده مناسب از روش مذکور باشد و به صورت متفرق و سلیقه‌ای نسبت به معرفی آن اقدام نشود که در نتیجه شاهد باز خورد نامناسبی برای توسعه آن در سطح کشور باشیم.

دی ماه امسال، مصادف با جلب توجه گلخانه‌های خورشیدی و حضور معاون وزیر در امور تولیدات گیاهی و سایر دست‌اندرکاران مراسم بهره‌برداری از یک گلخانه پایلوت خورشیدی در ساوجبلاغ برگزار شد. چه انگیزه‌ای شما را به سمت گلخانه‌های خورشیدی کشانده است؟

- انرژی خورشیدی منبعی بسیار

اگر نظام‌مند باشد بسیار آسان خواهد بود. البته، در صورت تصویب نهایی برنامه، اجرای این کار سنگین نیاز به ملزومات و تجهیزات و پشتیبانی همه‌جانبه کلیه وزارتخانه‌ها، دستگاه‌های دولتی و به‌خصوص بخش خصوصی و مجریان طرح دارد. من فکر می‌کنم ما نباید فقط به توسعه دلخوش باشیم باید برای خدمات جانبی آن از جمله، امکان تامین تجهیزات فنی ساخت و توسعه، استانداردسازی، خدمات پس از فروش، بازرگانی و آموزش مستمر دست‌اندرکاران نیز، برنامه داشته باشیم. توجه کنید یکی از ملزومات و تجهیزات آن می‌تواند رعایت مسایل زیست‌محیطی و اقتصادی و استفاده از روش هیدروپونیک باشد.

چه شد که دستورالعمل و مقررات اجرایی گلخانه‌ها را تهیه و مصوب کردید؟

از آن جا که گلخانه‌ها باید دانش‌محور باشند و به اهلس سپرده شوند و در عین حال، هم اهل فن و بازرگانی و هم معتقد به افکار مهندسی باشند، با درک عمیق موضوعات و دغدغه‌هایی که به صورت کوتاه به آنها اشاره شد و با یک تلاش جمعی، طراحی و تدوین نظام‌نامه گلخانه‌ای کشور با مشارکت معاونت محترم برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی

**با شناسایی
مناطق مستعد کشور
و سفر به کشورهای
پیشرفته زمینه مطلوبی
برای توسعه گلخانه‌های
خورشیدی
فراهم می‌شود**

صورت می‌گیرد که نتایج آن مثبت بوده است. در ادامه فعالیت‌هایمان اینک مقرر شده در چند استان کشور از جمله فارس، لرستان، ایلام، یزد، مرکزی، اصفهان، کرمان، خراسان رضوی، تهران، کردستان و منطقه جیرفت و مغان در سال آینده و در صورت تامین اعتبار، ساخت گلخانه‌های خورشیدی به اجرا درآید. براساس این طرح گلخانه‌هایی به صورت پایلوت و با مصالح بومی؛ مثلا دیوارهای کاهگلی در زمین علاقه‌مندان احداث و نتایج کار بررسی می‌شود.

مهندس غیبی چرا ایران در صادرات محصولات گلخانه‌ای موفق نیست؟

چون گلخانه‌ها به صورت پراکنده و اکثر بدون مطالعه و توجیه اقتصادی و فنی احداث شده‌اند.

اخیرا، حرکت‌های کارشناسانه خوبی انجام گرفته و شهرک‌های گلخانه‌ای احداث شده است. گلخانه «آوه» در ساوه تهران، به مدیریت آقای خلیلی تهرانی با هزینه شخصی، تمام مطالعات زمین‌شناسی، سختی آب و همچنین اجرای امور زیربنایی و تاسیسات آب و برق و گاز را انجام داده است. ضمنا همیشه این طور نیست که صادرات گلخانه‌ای یا فروش داخلی آن موفق نباشد. هم اینک گلخانه‌ای در آمل فعال است که هر هفته، ۲۵ میلیون تومان یعنی ماهی یکصد میلیون تومان فروش دارد. کدام پزشک جراح چنین درآمدی دارد یا در ساوجبلاغ، توسط دو برادر گلخانه‌ای به صورت تمام اتومات احداث شده که علاوه بر کسب درآمد به ارتقاء سطح گلخانه‌ای ایران نیز کمک می‌کند.

چرا برای بهره‌گیری از تجارب کشورهای پیشرفته با ایجاد تورهای تخصصی به ارتقاء سطح علمی کشاورزان، دانشجویان و سرمایه‌گذاری کمک نمی‌شود تا ضمن بازدید و اعلام نتایج، نسبت به الگوبرداری و بومی‌سازی آن در ایران اقدام کنند؟

این آرزوی من و همه همکاران است که در هر خانه روستایی حداقل یک گلخانه خورشیدی ساده داشته باشیم (مانند روستاهای چین که محصولات مورد نیاز سالانه خود را در گلخانه‌های خورشیدی سنتی تولید و مازاد آن را می‌فروشند) آرزوی دیگرم این است که با شناسایی مناطق مستعد بتوانیم شهرک‌هایی مانند آنتالیا و بهتر و پیشرفته‌تر از آن احداث کنیم که البته همه‌ی این آرزوها در صورت مسافرت به کشورهای پیشرفته در این زمینه و با حضور در نمایشگاه‌ها، کنفرانس‌ها و سمینارها و با آگاهی کامل تحقق می‌یابد.

پیشنهاد می‌کنم افراد و گروه‌هایی که توانایی ایجاد موسسات تورگردانی تخصصی دارند، برای فعالیت اقدام کنند تا کشاورزان و صنعتگران امور گلخانه‌ای ما، دانش فنی روز جهان را ببینند و با بومی‌سازی، آن را در کشور اجرا کنند. وزارت جهاد کشاورزی نیز در حد توان خود حمایت می‌کند.

مناسب برای تولید گرمایش و استفاده در گلخانه‌ها می‌باشد. کشور چین از ۳۰ سال پیش، اقدام به ذخیره‌سازی انرژی ارزان و ساده، برای تولید سبزیجات و صیفی‌جات در اواخر پاییز، زمستان و اوایل بهار نموده است.

با توجه به چهار فصل بودن کشورمان و امکان استفاده از نور و گرمای آفتاب در مناطق مختلف، اخیرا در یزد گلخانه‌ای به مساحت ۱۵۰۰ مترمربع، با استفاده از نور خورشید و با الگوبرداری از حمام‌های روستایی ساخته شده است. بر همین اساس، وزارت جهاد کشاورزی به منظور توسعه ایده بهره‌گیری از گرما و نور خورشید، طی جلساتی با وزارت نفت هماهنگی نمود تا در سفر دوم استانی رئیس جمهور محترم این وزارتخانه ۱۵ میلیارد ریال برای بودجه تحقیقاتی و احداث گلخانه‌های نمونه در سطح ۱۰ هکتار در استان یزد هزینه کند، و اطلاعیه و فراخوانی نیز صادر نمود تا علاقه‌مندان به کمک این طرح بیایند. با توجه به حمایت مالی وزارت نفت قرار شده است در چهار اقلیم یزد و از جمله مناطق خیلی سرد- معتدل و گرم گلخانه‌های ۳ الی ۴ هزارمترمربعی براساس استفاده از انرژی خورشیدی ساخته شود و در صورت موفقیت، این حرکت توسعه پیدا کند چرا که در حال حاضر برای هر هکتار گلخانه، سالانه ۳۵۰ هزار لیتر سوخت مصرف می‌شود و چنانچه قرار شود با حذف یارانه، سوخت به قیمت آزاد تهیه شود، قیمت تمام‌شده محصول گلخانه‌ها بسیار گران‌تر از واردات سبزی و صیفی خواهد بود.

خوشبختانه طرحی که در ساوجبلاغ به صورت پایلوت اجرا شده بسیار ساده است؛ یعنی، دیواری با تنظیم زاویه استقرار گلخانه برای دریافت بیشترین نور خورشید ساخته شده که روز نور و گرمای آفتاب را جذب می‌کند و شب هنگام با کشیدن پرده‌ای بر روی آن انرژی ذخیره شده به سمت داخل گلخانه هدایت می‌شود. ان‌شاءالله بتوانیم این طرح را در کشور، تعمیم دهیم.

این دفتر برای دریافت اطلاعات مربوط به گلخانه‌های خورشیدی هیاتی را نیز به کشور چین اعزام نمود تا گلخانه‌های روستایی پیشرفته آن کشور را مورد بازدید قرار دهند.

همچنین، با موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی وزارتخانه مذاکره‌ای انجام شده تا توجیه فنی و اقتصادی نیز بررسی شود که آیا گلخانه‌های خورشیدی در مناطق سرد با اهداف ذیل توجیه اقتصادی دارد یا خیر.

اصول مطالعه احداث گلخانه‌های خورشیدی

محرومیت‌زدایی

اتکاء کامل به تکنولوژی بومی

ایجاد انگیزه در کشاورزان برای تامین محصولات مورد مصرف خود و خانواده‌های اطرافشان

و بازار فروش برای کسانی که به مرحله تولید انبوه رسیده‌اند